

Életének utolsó szakaszában a hivatalos dekorumot sem kellett aztán nélkülöznie festőnek! Felkeresték nagy közgyűjteményeink vásárlásukkal, Szegeden, Vásárhelyen megyei és városi díjakat, munkajuttalmakat kapott egy-egy Őszi Tárlat, Alföldi Kiállítás, Nyári Tárlat alkalmával. Egész generációt: Fejér Csabát, Héző Ferencet, Fodor Józsefet, Erdős Pétert, Vata Emilt pályára segítő művészpédagógus tevékenysége pedig az 1969-es *Szocialista Kultúrát* kiüntetésben nyert érzékelhető módon méltánylást.

Nem lenne közelítő hűségű e Füstös Zoltánról készített vázlat, ha megfeledkezünk néhány fontos, művészetével összefüggő biográfiai adalékról: Balatonlelén született, 1901 május 10-én. Pesti középiskolák, majd főiskolák évek után, 1931-ben szerez művészdipломát. A fővárosban él az 1940-es évek végéig, nyaranta le-le-ruccanva Siófokra, Almádiába. Vásárhelyre 1951-ben költözik. Önálló kiállítást rendez a budapesti „Műterem”-ben (1939), a *Műcsarnokban* (1955), *Hőáramozásárhelyn* (1958), *Makón* (1963), *Szegeden* (1964). Több-kevesebb képpel szerepel *Kecskeméten* (1954), *Zsennyn*, amelynek művésztalépon néhány hétig dolgozik is (1958), továbbá *Csurgón* (1962), *Sárospatakon* (1963), a *Nemzeti Galériában* a vásárhelyiek nagy tárlatán (1964), s résztvevője a vásárhelyiek *Félsék*-beli 1969-es kiállításának. De eljutnak legjobb művei a határon túlra is: Moszkva, Berlin, Ungvárr, Zenta!

Egy dolgot haláláig nagyon fájlalt Füstös Zoltán, s ezt most hadd mondjuk el!

Sűrű vendége volt Vásárhelyen, műtermeikésében, József Artlira egykori kifogóhelyén, a nagy költő munkásságát kutató városi irodalomtudós, *Ján Sobolevskij*. Pár évvel ezelőt, a festő agitálására, vállalkozott a lengyel egyetemi tanár egy Varsóban megrendezendő, főleg az alföldi művészeket bemutató magyar képzőművészeti kiállítás előkészítő munkáira. A vernisázs lezajlott. *Füstös nélkül!* Holott jellegesebbek, gyengébbek munkái kijutottak...

Most már jóvátehetetlen ez a káosz. Felidézünk mégsem szükségleten, mert eléggé gyakori kísértés jelensége képzőművészeti közéletünk megmozdulásainak, hogy az ordórt, szereplésért való túlekedésben elveszítjük a mércét, s ami még bántóbb: mintha felednénk az etikát. A művészt és emberit egyaránt!

Moldvay Győző

ARATÓ ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA NAGYKANIZSÁN

Mint minden művész munkásságára, Arató István művészetére is elsősorban környezete, s egyéni sora nyomta rá bélyeget. A félárva gyermekben korán kialakult a szociális felelősségudat, ezt helyettesítte el a nagyváros munkás környezete és irodalmi oldalról mindenképp József Artlira költészete. Szülei a Trecsényi megyei Barossbázáról származtak, ahová a művészt gyerekkori emlékek kötik. Ifjúkorától a fővárosban, közelebből azon a vidéken élt, amely szomszédos azzal az Angyalfölddel, amelyet annyira jeles író és költő örökölt meg műveiben. Emellett Budapest óbudai városképei, hullámzó dombvonulatai trecsényi emlékeket és hangulatokat is hűlőznek.

Arató István festészete ehhez a világhoz kapcsolódik, s nem lenne nehéz egy-egy angyalföldi utca vagy gyár részletét ábrázoló festménye alá odairni Kassák megfelelő strófáit, láttatni, hogyan jeleníti meg – tudtán kívül képen azt, amit a költő versben énekel meg. Ezen a „szirtalan földön” volt alkalmá megfigyelni az ember és környezete között feszülő ellentéteket. Az élet árnyai víborálnak a festményeken, emlékek villannak a tárgyakon, az utcákon, a házak falain, a fák száraz ágain. Angyalföld a végtelen negyede, ahol valamikor sokgyermekes családok ottantak a jövő munkáskezéit.

Ebben a világban élt Arató is. Tizenegy éves korában félárva maradt, tanulmányai elvégzésében magára volt utalva. A középiskolával párhuzamosan 1937–1940 között bejárta az iparrajziskolába, majd mint munkás dolgozott. Közben látogatta Orkányi-Strasser szabadiskoláját a budapesti Alkotmány utcában, ahova Bernáth Aurél is bejárógott korrigálni. Mindez azonban nem hatott rá döntően, mígnem 1949-ben a Szentiványi Lajossal való találkozás hatására nagyobb önbizalommal kezdett dolgozni. Egszerrre kellett küzdenie a kifejezés eszközeiért, s a napi megélhetésért. 1953–1956 kö-

Arató István: Gondolkodó – Penseuse – Размышляющая

zött a Képzőművészeti Alap kollektív műteremének rendszeres látogatója.

1954-ben szerepelt először országos kiállításon s utána többször is, 1964-ben Szegeden, 1965-ben Budapesten, 1966-ban Békéscsabán, 1970-ben pedig Nagykanizsán állított ki. Az elmúlt években egy ideig betegsége gátolta a munkában, hogy aztán újult erővel nyúljon kedvelt témához.

Legnagyobb erőssége a *tájkép* és a *csendélet*. Erős szálak fűzik a külvárosi környezethez. Ennek kapott falú háza, egymásra torlódo vöröslő, barnálló háztetői, elmaradt utcái s ezek tartozékai tünnek föl a képeken. Az ember mint önálló lény ritkán lép előérbe, a művész mintegy azt példázza ezzel, hogy a környezet határozza meg döntő módon az embert, aki annak alakítója ugyan, egyszerűsind azonban foglya és áldozata is.

Angyalfölddel szemben Óbuda és a kiejebb eső Budakalász lankái simulnak a tájba. Ezeknek havas hegyei, hóvalvásos tarka domboldalai szintén gyakori motívumok Arató képein. A látvány észszerű léptékét nem adja föl, emberi közelségbe hozza mindazt, ami a tájnak szerves eleme. Kerítések, házikók, tűzfalak, kémények, villanyoszlopok, fás, bokros, vagy csupasz hegyoldalak egyformán inspirálják a festőt. A domboldalak mögött az eget néha éles kivágással érzékelteti, máskor enyhe passzellszínekkel szeleket bontja, ismét máskor valósággal függönyön van a táj fölfe, egy azon tónt mennyiből élé, mintegy távolabbi világokra utalva. Az előtereket pedig izgalmasan vibrálva telti valami különös feszültséggel. A perspektiva klasszikus szabályát nem éri tehernek, ezért ura az elő-, közép- és háttérnek egyaránt.

Gyakran folyamodik a fölülévezet. Hol éles kontúrokkal dolgozik, hol meg finom bohóhs átmeneteket alkalmaz. Erős az érzéke a síkszerű dekoratív megjelenítés iránt, különösen portréábrázolásainál ezzel a nagy területeket összefogó eszközzel.

Csendéleti és *portré* belső élmények kifejezői. A tárgyak a napi élet egyszerűségének, a tépelődő, elgondolkozó, a távolba révedező ember és környezete jellemzésére szolgálnak. Ha az alakok – akár csak Nagy István tájképein – nem is jelentősek Arató képein, a lakás tárgyai annál hangsúlyozottabbak. Festészete tulajdonképpen a minket körülvevő egyszerű tárgyak költészete. Asztalon gazdagon árnyalt kendők, drapériák, csillogó üvegpoharak, gyümölcsösök, lámpák, pihenő hangszerek szolgáltatták a szölamokat. Arató mindig a tárgyak nyelvén adja elő mondanivalóját. Látszólag egyszerű eszközökkel él, csak alaposabb elmélyedésekor derül ki, hogy a végső összbenyomást a részletek gazdag színbeli finomságai és ezek fokozatai hozzák létre.

Arató sajátosan városi festő, s mégis, hangvételben, sallangmentesen, puritán előadás módjában több szállal kötődik az ún. Alföldi Iskolához.

Újabban az ikonyszerű festészet iránt is elmélyülten érdeklődik, s ennek eredménye néhány szép „modernizált”, korszerűsített „ikon”. Ezek színvilága kezdetből közel állt Arató inkább mélyre hangolt, mint vidám szín-látásához. Derűsebb színekkel emberbrázolásain találkoznak, az azonban nem azt jelenti, mintha egyéb képei nyomasztó légkört árasztanának.

Emberi és szakmai komolyság jellemzi Arató István művészetét s korunk „művészeti” manipulációinak idején erre nyomatékkal kell utalni.

Sziz Rezső